

Lausunto julkishallinnon tietoluovutusten periaatteista ja käytännöistä

29/07.00.00.00/2012

Maakuntahallitus § 36

Valtiovarainministeriö asetti 11.2.2010 Julkishallinnon tietovarantojen saatavuuden ja käytön edistäminen -työryhmän toimikaudeksi 11.2.2010 - 31.12.2011. Asettamiskirjeen mukaan työryhmän tavoitteena on saada eri tietovarannot tarkoituksenmukaiseen hintarakenteeseen johtavilla hinnoitteluperiaatteilla ja lisenssiehdoilla tarjolle tiedon tarvitsijoille. Eräs selvitettävä mahdollisuus on tietojen osittainen tai täydellinen maksuttomuus. Tavoitteena on, että tietovarantojen tiedot ovat laajasti koko yhteiskunnan käytössä.

Työryhmän loppuraportti on julkaistu valtiovarainministeriön julkaisuna 2/2012, ja se on pdf-tiedostona saatavissa osoitteesta www.vm.fi/julkaisut. Työryhmän keskeiset ehdotukset ovat seuraavat:

- **Ehdotus perusrekisterien tietojen käsittelyä koskeviksi yleisiksi käyttöehdoiksi.** Käyttöehtojen tavoitteena on määritellä ja yhdenmukaistaa viranomaisten pitämistä yhteiskunnan perusrekistereistä luovutettujen tietojen käsittelyä ja perusrekisterien tietoihin myönnettyjen käyttöoikeuksien sisältöä koskevat yleiset periaatteet. Käyttöehdot vahvistettaisiin JHS -prosessissa.
- **Ehdotus julkisen hallinnon avoimen datan lisenssimalliksi.** Avoimella datalla tarkoitetaan dataa, joka on vapaasti käytettävissä sellaisenaan tai, joka on avattu sellaisessa muodossa, että myös muut järjestelmät pystyvät hyödyntämään sitä. Myös lisenssimalli vahvistettaisiin JHS -prosessissa.
- **Tietoluovutuksista perittävien maksujen osalta työryhmä ehdottaa eri tilanteisiin sovellettavaksi kahta periaatetta.** Periaatteiden tavoite on selkeyttää nykyisiä vaihtelevia maksukäytäntöjä ja tukea julkisen sektorin hallussa olevien tietojen käytön lisäämistä.

Periaate 1: Julkisen hallinnon viranomaisten välisestä tiedon sähköisestä vakiomuotoisesta luovutuksesta viranomaistarkoituksiin ei peritä maksuja. Tietojen luovutuksessa otetaan huomioon luovutus- ja muut rajoitukset.

Periaate 2: Julkisen hallinnon viranomaisten sähköisessä muodossa olevat tiedot ovat mahdollisimman laajasti kansalaisten, yritysten, tutkimuksen, koulutuksen ja koko yhteiskunnan saatavilla tietoja koskevat luovutus- ja muut rajoitukset huomioon ottaen. Tiedot luovutetaan ensisijaisesti maksutta tai irrotuskustannuksilla. Tietoluovutuksesta veloitetaan enintään PSI -direktiivin mukaisesti. (6. artikla: Luovuttamisesta saatavat kokonaistulot eivät saa ylittää niiden keräämisestä, tuottamisesta, jäljentämisestä, ja jakelusta aiheutuvia kustannuksia ja investoinneille saatavaa kohtuullista tuottoa.)

Näitä periaatteita soveltamalla siirrytään käytäntöihin, joissa julkishallinnon viranomaisten em. tiedot olisivat pääsääntöisesti maksutta saatavissa. Valtionhallinnon maksuja koskevaa lainsäädäntöä ja muita normeja tarkastellaan tältä pohjalta niitä uudistettaessa. Kunnallishallinnossa periaatteita sovelletaan kuntakohtaisin ratkaisuin ja kunnan käytettävissä olevien resurssien mukaan. Kunnat päättävät maksuistaan kuntalain mukaisesti.

Hallitus päättää periaatteiden toteutuksesta valtionhallinnossa kehys- ja

talousarviomenettelyssä. Periaate 1 ehdotetaan toteutettavaksi vuoden 2013 talousarvioesityksessä. Periaate 2 toteutettaisiin vaiheittain aloittaen perusrekistereistä.

Työryhmä esittää jatkoselvityksen kohteeksi miten tietojen luovutusta tieteellisen tutkimuksen ja tilastoinnin sekä viranomaisen tutkimus- ja selvitys tehtävien hoitoon tarvittavien tietojen saamista voidaan edistää.

Työryhmä ehdottaa myös, että ministeriöt käynnistävät ja organisoivat hallinnonalansa tietovarantojen kartoituksen valtiovarainministeriön ohjauksella, evaluoivat niiden sisällöt, ryhtyvät tarvittaviin toimenpiteisiin sekä selvittävät mahdolliset lainsäädännön kehittämistarpeet tietojen yhteiskäytön ja uudelleen käytön kannalta.

Työryhmä ehdottaa kuntien tietovarantojen ja tietopalvelujen tilannetta koskevan selvityksen tekemistä.

Työryhmä on selvittänyt virastojen tietoluovutuksista saamat tulot, niiden määräytymisperusteet sekä tulot asiakassektoreittain. Selvityksen mukaan virastojen maksutulo on 40,5 M€, mistä julkisen sektorin osuus on 10,9 M€ (26,9%) ja yksityisen sektorin osuus 29,6 M€ (73,1 %). Julkisyhteisöjen osuus tuotoista on laskenut mm. vuodesta 2002, jolloin julkisyhteisöjen osuus tuotoista oli 48 %. Selvitys ei kata kaikkia tietovarantoja ylläpitäviä virastoja vaan siinä ovat ne, joista aikaisempien selvitysten ja työryhmän jäsenten tietojen mukaan on merkittävästi maksullisia tietoluovutuksia. Näiden tietovarantojen osalta valtiovarainministeriö on sisällyttänyt vuosia 2013 - 2016 koskevien valtiontalouden kehysten valmisteluun työryhmän ehdotuksen siirtymisestä vakiomuotoisen tietojen luovuttamisessa julkishallinnon sisällä maksuttomuuteen, **jonka toteuttamiseksi on tarkoitus uudelleen kohdentaa määrärahoja tietoja luovuttavien viranomaisten käyttöön.**

Yksityiseltä sektorilta saatavien maksutulojen jatkumisesta nykyisellä tasolla ei ole varmuutta sillä Internetin kautta on yhä useammasta kohteesta saatavissa maksuttomasti tietoa. Esimerkki tästä on paikkatietomarkkinoilla tapahtunut nopea muutos.

Kuntien tietopalvelujen maksutuotoista ei ole käytettävissä tietoja.

Raportin mukaan julkisen sektorin tietojen nykyistä laajemmalla hyödyntämisellä on kansantaloudellisia vaikutuksia useita reittejä pitkin:

Julkisen hallinnon toiminnan tehostuminen ja laadun paraneminen, resurssitarpeen väheneminen, toiminnan nopeutuminen, laadun paraneminen, yritysten toimintaedellytysten paraneminen, yritysten hallinnollisen taakan väheneminen parantaa kannattavuutta, toiminnan kannalta hyödyllisten tietojen (esim. asiakastietojen oikeellisuus, suunnittelussa tarvittava aineisto, myynti- ja markkinointi, tutkimus- ja tuotekehitystoiminnassa tarvittava tietoa) saanti tehostaa toimintaa, uuden liiketoiminnan kehittyminen, uudet julkisen sektorin tietoon perustuvat tuotteet ja palvelut, uudet julkisen ja yksityisen sektorin tiedon yhdistämiseen perustuvat tuotteet ja palvelut, kansalaisten tiedonsaanti helpottuu ja nopeutuu, mikä säästää sekä kansalaisten että viranomaisten aikaa, tutkimustoiminnan käytettävissä oleva lähdeaineisto lisääntyy, jos tutkimuksen käyttöön saadaan nykyistä helpommin viranomaisten aineistoja ja aiemmin kerättyä tutkimusdataa.

Maantieteellistä tietoa hyödyntäviin teknisen palvelun toimialan yrityksiin keskittyvä aineistoanalyysi vuosilta 2000-2007 osoittaa, että julkisen tiedon hinnoittelu vaikuttaa selvästi yritysten liikevaihdon kasvuun. **Yritykset maissa, joissa julkinen maantieteellinen tieto on ollut ilmaista tai enintään rajakustannusten perusteella hinnoiteltua ovat kasvaneet vuositason keskimäärin 15 prosenttia enemmän kuin yritykset maissa, joissa julkisen maantieteellisen tiedon hinnoittelu on ollut kustannusperusteista.**

Vaikka arvioihin tulee suhtautua varovaisesti, voi niiden perusteella vetää johtopäätöksen,

että julkishallinnon tietovarannoilla on merkittävät taloudelliset markkinat ja suoria taloudellisia hyötyjä voidaan todennäköisesti lisätä edistämällä tietovarantojen tehokasta uudelleen käyttöä laajasti yhteiskunnassa.

Pohjois-Savon liitto on vuosina 2009 - 2011 ostanut Tilastokeskukselta tietopalveluja vuosittain 51.000 - 54.000 eurolla. Tästä summasta liitto on edelleen laskuttanut kunnilta 10.000 - 13.000 euroa, ja 23.000 - 26.000 € on kirjattu tekniseen tukeen. Liiton nettomaksusuudeksi on vuosittain jäänyt 15.000 - 18.000 €.

Liiton tilastokeskukselta ostamat tiedot eivät ole vakimuotoisia, vaan vaativat Tilastokeskukselta perustietojen käsittelyä, minkä vuoksi ne jatkossakin olisivat maksullisia. Voidaan kuitenkin arvioida, että maksut tulisivat hieman laskemaan. Liiton toiminnan kannalta erityisesti alueelliset tiedot ovat tärkeitä, ja niiden saatavuus olisi turvattava jatkossakin. Jo nyt tilastokeskus on vähentänyt aluetietojen tuottamista taloudellisilla perusteilla.

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa raportista 26.3.2012 mennessä, ja toivoo erityisesti näkemyksiä työryhmän seuraavista ehdotuksista:

1. Näkemys tietoluovutuksista perittäviä maksuja koskevista periaatteista, niiden toteuttamisesta ja vaikutuksista.
2. Näkemys julkisen hallinnon avoimen datan lisenssimallista ja sen soveltuvuudesta julkisen hallinnon tietoaistoihin, joiden luovuttamiselle ei ole mitään lainsäädäntöönperustuvia rajoituksia.
3. Näkemys perusrekisteritietojen käyttöehdoista ja niiden soveltuvuudesta perusrekisterien ja julkisen hallinnon viranomaisten muiden tietovarantojen tietojenkäsittelyyn ja luovuttamiseen.
4. Näkemyksenne ehdotetuista toimenpiteistä ja tehtävistä. (Työryhmä esittää tehtäviä valtiovarainministeriölle, ministeriöille, virastoille ja kunnille mm. omien tietovarantojen kartoittamisesta, evaluoinnista ja uudelleenkäytöstä.) Samalla pyydetään tietoa, siitä onko organisaatiossa jo tehty tietovarantojen kartoitusta.

Valmistelija: maakuntasihtööri Pekka Kaikkonen

Päätösehdotus:

Pohjois-Savon liitto esittää lausuntonaan seuraavaa:

Pohjois-Savon liitto pitää ehdottoman tärkeänä tietojen saatavuuden ja tuottavuuden turvaamista kohdentamalla tietoja tuottaville ja niitä luovuttaville viranomaisille riittävästi määrärahoja, ja että viranomaisten välinen vakimuotoisten tietojen saatavuus on ilmaista. Samalla tietoa tuottavat viranomaiset on veloitettava riittävien alueellisten tietojen tuottamiseen alueiden kehityksen seuraamiseksi.

Pohjois-Savon liitto yhtyy muutoin tietovarantojen saatavuuden ja käytön edistäminen -työryhmän ehdotuksiin, eikä liitolla ole huomauttamista esitettyihin maksujen periaatteisiin, avoimen datan lisenssimallin luomiseen, käyttöehtojen luomiseen tai eri viranomaisille ehdotettuihin tehtäviin.

Päätös:

Maakuntahallitus hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti. Merkittiin pöytäkirjaan, että Kari Kärkkäinen poistui klo 10.58 eikä hän osallistunut päätöksentekoon tässä asiassa.

Tarkastamattomasta pöytäkirjasta otetun otteen oikeaksi todistaa:

Kuopiossa 30.3.2012

Jarmo Muiniekka
pöytäkirjanpitäjä